

(Ф 03.02 – 91)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

» 10 2020 р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Контролінг»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)»

Курс – 4

Семестр – 7

Аудиторні заняття – 34

Диференційований залік – 7 семестр

Самостійна робота – 71

Усього (годин/кредитів ECTS) – 105/3,5

Індекс: НБ-6-051/16-3.29

СМЯ НАУ НП 11.01.01-01-2020

[Handwritten signature]
16.10.20

Навчальну програму дисципліни «Контролінг» розроблено на основі освітньо-професійної програми та навчального плану: № НБ-6-051/16 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» та відповідних нормативних документів, наказу ректора №623/ од від 19.12.2018 р.

Навчальну програму розробила:

Старший викладач _____ О. Дуксенко

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» – кафедри економіки повітряного транспорту, протокол № 10 від « 01 » 06 2020 р.

Завідувач кафедри _____ О. Ареф'єва

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-адміністрування, протокол № 4 від « 10 » 06 2020 р.

Голова НМРР _____ А. Тофанчук

УЗГОДЖЕНО
Декан ФАЕ

Петровська С.П.
« » _____ 2020 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Врахований примірник

ЗМІСТ

	стор.
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця.....	4
1.2. Мета викладання навчальної дисципліни	4
1.3. Завдання вивчення навчальної дисципліни	4
1.4. Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни	4
2. Зміст навчальної дисципліни	5
2.1. Модуль №1 «Контролінг у системі прийняття управлінських рішень».....	5
	6
3. Список рекомендованих джерел	7
4. Форми документів Системи менеджменту якості	9

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Контролінг» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна в сучасних умовах характеризує навчальний процес за ОПП «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)», є теоретичною основою сукупності знань та вмій, що формують профіль фахівця та професійну діяльність економістів.

Вивчення дисципліни забезпечує одержання необхідних теоретичних знань та практичних навиків з питань внутрішньогосподарського обліку – контролінгу, без якого неможлива робота сучасних фахівців з економіки. Знання дисципліни надає можливість підвищити якість менеджменту, і, як наслідок, забезпечити стабільний розвиток бізнесу підприємства.

Метою викладання навчальної дисципліни «Контролінг» є засвоєння теоретичних основ системи контролінгу, блоку організаційно-методичних питань, що стосуються побудови обліково-аналітичної системи, яка синтезує елементи обліку, аналізу, контролю і планування.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння знаннями з концепції контролінгу та навичками використання методів контролінгу в управлінні підприємством;
- засвоєння понятійного апарату контролінгу та принципів побудови системи контролінгу на підприємстві;
- вивчення характеристики об'єктів контролінгу;
- надання практичних навичок щодо формування та функціонування системи контролінгу на підприємстві для забезпечення його прибутковості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- економічну сутність поняття контролінгу;
- характеристики об'єктів контролінгу;
- сутність планування та бюджетування;
- інструментарій стратегічної діагностики;
- методичний інструментарій оперативного контролінгу;
- організаційно-методичні основи формування та функціонування системи контролінгу на підприємстві.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

- визначати орієнтацію, цілі та головні завдання стратегічного контролінгу;
- визначати мету та завдання оперативного контролінгу;
- самостійно визначати собівартість продукції, застосовувати систему стандарт-кост і директ-кост;
- самостійно складати бюджети підприємства та проводити аналіз їх

виконання;

- самостійно проводити СVP-аналіз «витрати-обсяг-прибуток», маржинальний аналіз підприємства;
- самостійно проводити аналіз інвестиційних проектів з позицій контролінгу;
- встановлювати види витрат для калькуляції, визначення фінансових результатів для прийняття управлінських рішень та для контролю й регулювання;
- самостійно проводити експертну діагностику фінансово-господарського стану підприємства на основі стратегічної та оперативної діагностики;
- самостійно проводити аналіз загрози банкрутства підприємства.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом, складається з двох класичних навчальних модулів: навчального **модуля №1** «Контролінг у системі прийняття управлінських рішень», засвоєння якого передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Контролінг» базується на знаннях таких дисциплін як: «Основи економічної теорії», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші і кредит», «Управління витратами», «Облік і аудит», «Маркетинг» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль № 1 «Контролінг у системі прийняття управлінських рішень»

Тема 2.1.1. Контролінг: сутність, функції, види та основні завдання.

Сутність контролінгу як функціонально відокремленого напрямку економічної роботи на підприємстві. Основна мета та функції контролінгу. Етапи розвитку контролінгу. Основні концепції контролінгу. Місце контролінгу в системі управління підприємством. Взаємозв'язок контролінгу з функціями управління підприємством. Види контролінгу. Сутність стратегічного контролінгу. Сутність оперативного контролінгу. Досвід і перспективи контролінгу в Україні.

Тема 2.1.2. Об'єкти та суб'єкти контролінгу, їх класифікація.

Об'єкти контролінгу: витрати, центри відповідальності, види господарчої діяльності підприємства. Витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу. Класифікація витрат. Фінансова діяльність підприємства як основний об'єкт контролінгу. Собівартість продукції та її види. Поняття про центри відповідальності та їх класифікація. Моделі функціонування центрів витрат, прибутку, виручки та інвестицій.

Тема 2.1.3. Організація управлінського обліку в системі контролінгу.

Сутність управлінського обліку, функції, основні завдання. Основні відмінності управлінського обліку від фінансового. Принципи організації управлінського обліку. Методи обліку витрат: метод обліку за повною собівартістю (облік поглинених витрат); метод обліку за усиченою (маржинальною собівартістю); поопераційний облік – метод АВС. Характеристика методів обліку витрат. Особливості та порядок організації обліку в системі «direct–cost». Визначення відмінностей між методами обліку: «standart–cost» та «direct–cost». Оцінка методів управлінського обліку для вирішення завдань контролінгу. Досвід і перспективи застосування управлінського обліку в Україні.

Тема 2.1.4. Бюджетування як інструмент контролінгу

Цілі і завдання бюджетування. Види бюджетів на підприємстві, їх зміст та взаємозв'язок. Процес бюджетування. «Гнучкі» бюджети, їх значення в контролінгу. Бюджетний контроль та управління за відхиленнями. Види відхилень. Ефективність і результативність діяльності підприємства на підставі оцінки відхилень.

Тема 2.1.5. Система планування та бюджетування на підприємстві.

Планування, його цілі, принципи, види та методи. Бюджетування як інструмент оперативного контролінгу. Поняття про бюджет. Мета складання бюджетів. Система бюджетів на підприємстві, зміст та взаємозв'язок. Гнучкі та фіксовані бюджети.

Тема 2.1.6. Методи прийняття управлінських рішень в контролінгу.

Поняття про управлінські рішення, їх класифікація, типи. Процес і методи розробки і прийняття рішення. Особливості прийняття управлінських рішень в контролінгу. Прийняття рішень на основі релевантної інформації. Прийняття рішень на основі аналізу «витрати–обсяг–прибуток» (CVP). Визначення беззбитковості для одного виду і для декількох видів продукції. Графіки беззбитковості, прибутку і обсягу, маржинального доходу. Поняття та методи проведення АВС-аналізу обсягу замовлень та аналізу «вузьких місць» на підприємстві. Аналіз чутливості прибутку. Вплив структури продажів на змінення прибутку. Вплив на прибуток зміни обсягу реалізації, показники – запас міцності, крайка безпеки. Обґрунтування ціноутворення для одержання максимального прибутку.

Тема 2.1.7. Експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства.

Зміст, цілі і завдання експертної діагностики фінансово-господарського стану підприємства. Методи стратегічної діагностики підприємства та їх характеристика. Методи оперативної діагностики та їх характеристика.

Тема 2.1.8. Контролінг інвестиційних проектів.

Поняття, мета, завдання та функції контролінгу інвестиційних проектів. Критерії оцінки інвестиційних проектів у контролінгу. Процес створення

системи контролінгу інвестицій та його етапи. Процес реалізації контролінгу інвестиційних проектів.

Тема 2.1.9. Організаційно-методичні основи створення системи контролінгу на підприємстві.

Структура служби контролінгу на підприємстві. Місце служби контролінгу в системі управління підприємством. Формування цільових функцій та елементів системи контролінгу. Варіанти організації служби контролінгу. Інформаційні потоки на підприємстві в системі контролінгу. Механізм впровадження системи контролінгу в структуру управління підприємством.

Тема 2.1.10. Прийняття управлінських рішень у контролінгу

Характеристика підходів до прийняття управлінських рішень: класичного, принципу обмеженої раціональності, принципу ефективного управління, принципу соціального підходу. Фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень. Вимоги до критеріїв прийняття управлінських рішень. Критерії прийняття управлінських рішень за обсягом та структурою. Критерії прийняття рішень «виробляти чи купувати». Критерії прийняття рішень в управлінні матеріальними потоками на підприємстві.

3 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Давидович І.Є. Контролінг: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.

3.1.2. Пушкар М.С. Контролінг: Монографія. – Тернопіль, 1997. – 146 с.

3.1.3. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: Монографія. – Тернопіль: Картбланш, 2004. – 370 с.

3.1.4. Шепітко Г.Ф. Контролінг: посібник (для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання). – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 136 с.

3.1.5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2010 року. – Частина 1, 2 / Міжнародна федерація бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=75>

3.1.6. Про аудиторську діяльність. Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

3.1.7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996–XIV від 16 липня 1999 року зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

3.1.8. Про затвердження Принципів корпоративного управління. Рішення ДКЦПФР від 11 грудня 2003 року № 571 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pfts.com/uk/tools/?get_file=20

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: Підручник. – К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2003. – 398 с.

3.2.2. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. – 544 с.

3.2.3. Давидович І.Є. Бюджетування як інструмент оперативного контролінгу // Вісник Тернопільської академії народного господарства, 2004, №4. – С.156-162.

3.2.4. Давидович І.Є. Оперативний контролінг та його роль в управлінні діяльністю підприємств і організацій // Вісник Тернопільської академії народного господарства, 2006, №2. – С.85-95.

3.2.5. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. – М.: Аудит, ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1071 с.

3.2.6. Килимнюк В. Еволюція контролінгу, його місце та роль в економіці підприємства // Економіст, 2004, №1. – С.47-50.

3.2.7. Інформаційні ресурси Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3.2.8. Офіційний сайт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3.2.9. Офіційний сайт «Законодавство України» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/index>

3.2.10. Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.management.com.ua>.

3.2.11. Набок Р. Американська й німецька моделі контролінгу / Р. Набок, Г. Набок // Фінансовий Директор [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.gaap.ru>.

3.2.12. Кузенко О. Л. Визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро та мезорівнів / О. Л. Кузенко, О. В. Ареф'єва // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Сер. : Актуальні

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				